

Adonis

Visat núm. 19

(abril 2015)

per Hesham Abu-Sharar

Adonis (1930), el veritable nom del qual és Alí Ahmad Said Asbar, és poeta, assagista i antologista de la poesia àrab tradicional, i un dels creadors més importants i renovadors de la lírica àrab contemporània.

Adonis, que té la llengua àrab com a única pàtria veritablement reconeguda, s'obre de manera conscient i programàtica a l'universal humà, una de les preocupacions primordials que manté tant en la producció poètica, com en l'obra assagística i de crítica literària.

És sirià de naixement i té la nacionalitat libanesa. Nasqué el 1930 a la regió litoral de Latakia, Qassabin, al nord de Síria. A vint-i-quatre anys, en havent acabat els estudis universitaris a la Facultat de Lletres de Damasc, estableix la residència a Beirut.

Ha desplegat la carrera principalment al Líban i a França. D'infant, treballà a pagès, però ja en aquella època el pare li recitava poemes i els hi feia aprendre de memòria. Adonis aviat demostrà facilitat per a la composició. El 1944, a catorze anys, tingué l'oportunitat de recitar un poema nacional davant el president sirià Shukri al-Kuwatli, el qual era de visita al poble natal d'Adonis. Li fou concedit un desig. Demanà estudiar, i això li valgué l'ingrés a l'escola laica francesa de Tartús i després a la Universitat de Damasc, en què es llicencià en Filosofia el 1954.

Aquell mateix any anà a la presó durant sis mesos per ser membre del Partit Social Nacionalista Sirià. Un cop alliberat, s'instal·là a Beirut, on fundà, juntament amb el poeta Yusuf-al-Khal, la revista *Shi'r (Poesia)*. A partir d'aleshores, abandonà el nacionalisme sirià per abraçar el panarabisme, alhora que renunciava a bona part de la càrrega política de les seves obres.

Rebé una beca per estudiar a París entre el 1960 i el 1961, on entrà en contacte amb la literatura europea del moment, i participà activament en la fundació de revistes d'avantguarda (a Beirut i en llengua àrab), en les quals publicà traduccions, entre d'altres, de Lorca, Yeats, Neruda i Cummings. Entre 1970 i 1985 fou catedràtic de Literatura Àrab a la Universitat Libanesa. El 1973 obtingué el títol de doctor en Literatura a la Universitat de Sant Josep del Líban.

Roman a Beirut durant la dècada dura i terrible de la guerra civil i el setge israelià, del 1975 al 1985, i a partir d'aquesta data es trasllada a París, on treballa en diversos departaments de la UNESCO i altres institucions culturals. Aleshores ja havia publicat divuit llibres de poemes i tretze volums d'estudis i assaigs crítics. D'ençà de l'any 1981 ha estat convidat diverses vegades com a professor visitant a universitats i centres de recerca de França, Suïssa, Alemanya i els Estats Units.

Aquests darrers anys, el seu nom sona constantment entre els candidats al Premi Nobel de Literatura: no debades Adonis ja ha publicat un conjunt d'obres que representa una de les experiències més denses i fèrtils de la literatura àrab contemporània.

Des de la darrereria dels anys cinquanta del segle passat, Adonis malda per construir un llenguatge poètic radicalment nou que, tanmateix, en bona part extreu la força expressiva del llegat clàssic àrab. Situat voluntàriament en una cruïlla de cultures i escriptures, es dedica amb una alegria ferotge no tan sols a l'experimentació formal i lingüística, sinó també a la revisió de textos ja publicats: en composicions breus i concentrades o llargs poemes de ritme cabalós reflecteix amb veu personal i inconfusible lectures de poesia àrab antiga, tant de preislàmica com de les èpoques daurades omeia i abbàsida, i de poetes francesos contemporanis —Ives Bonnefoy o Saint-John Perse—, que ha traduït esplèndidament.

Acabada la Segona Guerra Mundial, es produeix una important innovació en la poesia àrab: s'abandona la forma tradicional de la cassida, que se substitueix per combinacions d'estrofes lliures i poemes en prosa. També pertanyen a aquesta escola els poetes Abd Al-Wahab Al Bayyatt (Iraq, 1926-1998), Nizar Qabbani (Síria, 1923-1999) i Mahmud Darwish (Palestina, 1942), l'obra dels quals, com la d'Adonis, està estretament lligada a la realitat sociopolítica del món àrab.

Adonis considera que la poesia es fa per a ser dita i escoltada. Per al poeta, és el pont entre l'ésser i el món. A més, afirma que és aleshores que es produeix la metamorfosi i hom s'adona que la identitat no és una cosa prevista o imposada, sinó que es crea. L'home és qui s'inventa a si mateix.

La poesia és el poema, la llengua i allò que va més enllà de la llengua. Adonis afirma que, encara que ell, com a poeta àrab, estigui arrelat a la seva llengua, tanmateix la seva poesia és oberta a tots els éssers humans i a tots els continents i, en aquest sentit, se sent universal i alhora plenament àrab.

Adonis diu que la seva lírica, continuadora del llegat àrab, és essencialment tràgica, una mostra d'una veritat que pertany a tots els homes i, per tant, a totes les literatures.

La gran bellesa de la poesia és que no té límits i, quan n'hi posem, la perdem completament, perquè és un estat de descripció de les relacions dels éssers humans amb el món, amb les coses, i el text poètic assoleix l'èxtasi mitjançant la relació de l'escriptor amb la llengua. Per ell, la poesia és la màxima expressió, perquè pot expressar la totalitat de l'ésser humà, i considera que és molt més àmplia que totes les disciplines del pensament. Així mateix, nega que la poesia tingui cap referència i entén que ha de revolucionar el poeta i revolucionar-se a si mateixa.

No hi ha dubte que Adonis, un dels poetes més innovadors, sap fusionar la poesia i la teoria de manera harmònica. Igualment, ha creat un vincle estret entre l'Est i l'Oest, el món oriental i l'occidental, amb èmfasi especial en la cultura francesa i la seva poesia. El fonament de la seva obra és la mitologia i la poesia preislàmica.

Des de bon començament, ha fet mostra d'una gran inspiració i creativitat en els seus textos, en tots els seus escrits. Mira d'avançar-se a la modernitat d'una manera audaç. La seva innovadora forma d'escriure és important no tan sols per fer prosa de la seva poesia, un fet que molts poetes rebutgen encara avui dia, sinó també per fer poesia amb el pensament.

Poesia en el sentit més ampli, en tots els sentits i les formes de manifestar-se, en el cor, en els mots, en l'escriptura, les imatges i àdhuc la tècnica. L'autor aconsegueix lligar sentiments, art i saviesa; sap expressar i treure a fora el millor que porta a dins; d'aquesta manera, els altres, nosaltres, els qui no podem expressar tanta bellesa, podem compartir i gaudir de la seva obra. La brillantor i la subtileza dels escrits, dels poemes, que dissimulen a dretciuent la dificultat de la tècnica, ens reintrodueixen en aquesta atmosfera lírica, transparent i màgica dels poemes que us presentem. Poesia i imatge, esperit i tècnica, blanc i negre, Adonis ha creat una obra excepcional.

Pel que fa a la influència europea, considera que els pensadors occidentals l'han marcat més que no

pas els poetes. Així, troba les fonts del seu coneixement poètic, per exemple, en Nietzsche, la seva font més gran d'inspiració.

Adonis se sent agraït als traductors que el defineixen com un renovador de la poesia àrab. Evidentment, ha intentat, juntament amb un grup d'amics, canviar la manera d'expressar-se, la forma i, sobretot, ampliar l'espai formal de la poesia: fer que arribi a ser una visió del món. A més, ha contribuït a obrir la poesia àrab a l'europea i mundial. També ha contribuït a donar legitimitat a noves formes d'expressió, com ara el poema en prosa, que molts dels àrabs tradicionalistes rebutgen encara avui; no poden acceptar que Adonis, entre altres poetes àrabs, anomeni poesia el poema en prosa. Per ells, la poesia és la tradicional, amb ritme i rima.

Tal com afirma a la seva *Introducció a la poesia àrab*, «la poesia àrab no és un monòlit que pretén suggerir la visió crítica dominant, sinó que és plural; de vegades fins i tot arriba a l'autocontradicció». Les obres d'Adonis han estat estudiades pel poeta i crític literari Kamal Abu-Dib, amb qui els anys setanta edità a Beirut la revista *Mawakif (Posicions)*, que s'ocupava de les activitats literàries i la nova cultura, i que acomplia un paper complementari de la revista de poesia. A les seves obres, es concentrava en la manca d'un pensament islàmic creador, el fracàs del pensament nacionalista àrab i la necessitat de la separació entre la religió i el poder. A causa d'això, en el si del món àrab és considerat un dels poetes més polèmics. Mentre que una part dels intel·lectuals el tenen per un dels poetes més importants del segle XX, com ara el pensador Edward Said, que el descriu en la presentació d'un llibre, *Adonis entre els crítics*, com el primer poeta àrab internacional, d'altres el critiquen durament: l'acusen de ser un poeta que tan sols va en cerca de fama i diners. També, a causa de la seva posició respecte de la religió, l'acusen d'ateu, cosa no gaire ben vista en un món tan conservador com l'àrab.

El 1985, la Unió d'Escriptors Àrabs de Síria prengué la decisió d'expulsar-lo de l'organització per haver assistit a Granada a un congrés de la UNESCO al qual també anaren escriptors i polítics israelians. Aquesta expulsió, molt polèmica dins el món àrab, ha tingut defensors i detractors. Els detractors encara el consideraven un gran poeta, mentre que els partidaris de l'expulsió opinaven que la trobada amb els israelians entrava en el marc d'això que en el món àrab anomenen «la normalització cultural gratuïta amb Israel», és a dir, abans de la fi de l'ocupació israeliana de Palestina i la resta de territoris àrabs. La normalització de relacions amb Israel contradiu la iniciativa de pau de la Lliga Àrab, que consisteix en la retirada d'Israel de tots els territoris ocupats a canvi de normalitzar-hi tota mena de relacions.

Això no obstant, Adonis considera que aquell congrés no fou un diàleg entre àrabs i israelians, sinó un congrés per a reflexionar sobre l'etapa posterior a l'establiment de la pau. Creu que va poder posar els israelians assistents en una situació crítica, dient-los davant de tots els participants que no hi pot haver pau entre una entitat oberta i transigent i una altra de subjugadora.

La distància entre el signe i la seva representació apunta en Adonis el problema de la identitat àrab, l'expressió de la qual és la llengua. Hi ha una crida a deixar enrere un temps marcat per l'absència de tot allò àrab, per la manca d'identitat. El significat no hi és present, la presència àrab hi és diferida, ajornada en la dimensió temporal i desplaçada en l'espacial. El significat, allò àrab, no hi és present, i aquesta absència de la identitat està directament associada a la Naksa (1967) o Guerra dels Sis Dies, en la qual la derrota dels àrabs amb Israel marca la ruptura de l'arabitat. La fractura de la unitat àrab accentua la catàstrofe de la Nakba (creació de l'Estat d'Israel el 1948). Aitals esdeveniments influeixen poderosament en la literatura àrab contemporània; la reacció és la denúncia o la crítica als governs i dirigents àrabs que han fet possible el desastre. En Adonis hi ha un intent de salvar aquesta diferència entre significant i significat mitjançant una poesia que aconsegueixi identificar-se amb el món àrab en els temps venidors, una poesia revolucionària, transformadora com el foc.

Adonis és Mihyar i Ulisses, un personatge que ha triat l'art de la poesia com a forma itinerant de vida, un art en el qual es pot posar tot en dubte (pàtria, creences i conviccions) per acostar-se més a l'essència del món que cal desentranyar. La llengua és l'única eina de què es val l'autor i, per això, en la tasca de desembrollar allò que és inexplicable, no pot atènyer-se a limitacions mètriques ni ideològiques, puix que tampoc allò que descriu no respon a una lògica ni admet fronteres. Adonis posa en dubte tot allò que observa, també a si mateix, conscient d'haver-se autocondemnat per sempre en aquest procés a un no-retorn, a la incertesa i al desarrelament. Les cançons de Mihyar formen el primer llibre poètic d'Adonis que tenim en llengua occidental (gràcies a la traducció espanyola de Pedro Martínez Montávez) i, per la intemporalitat, continuen tenint la mateixa vigoria que en el moment que van aparèixer.

Hesham Abu-Sharar. «Pròleg». A: Adonis. *Cants de Mihyar el de Damasc*. Traducció de Dolors Cinca. Tarragona: Arola, 2010.